

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Iktatószám: VIII/1386-11/2021/KOZNEVIG

Hiv. szám: AJB-694/2021

Melléklet: - db.

Tárgy: viszontválasz az AJB-694/2021. számú
ügyvel kapcsolatban

Dr. Kozma Ákos részére
alapvető jogok biztosa

Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
Budapest
Falk Miksa utca 9-11.
1055

Tisztelt Alapvető Jogok Biztosa Úr!

A tankötelezettség megkezdésével kapcsolatos új eljárási szabályok bevezetésével összefüggésben készült AJB-694/2021. számú jelentésével (a továbbiakban: Jelentés) kapcsolatban írt levelünkre írt válaszát köszönettel megkaptam. Köszönöm, hogy 2) a), c), d) és e) kezdeményezésünkre adott válaszainkat tudomásul vette, illetve elfogadta. A fennmaradt kezdeményezések kapcsán az alábbi viszontválaszt adom (jelezve kezdeményezését is).

- 1) a) Tekintse át a szakértői bizottságok eljárását meghatározó jogi fogalmak (kirendelés, szakvélemény) körében a hatályos rendeleti szabályozást, biztosítsa a szabályok egyértelműsítését, a törvényi rendelkezésekkel való teljes összhangját.

Fenntartjuk azon álláspontunkat, hogy a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról rendelkező 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 44/A–44/B. §-a és a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 17. § (7) bekezdésének kirendeléssel kapcsolatos szabályai egymással koherensek és nem mondanak ellent sem az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény, sem az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény szabályainak, továbbá a gyakorlatban ez problémát nem okozott. Továbbra is úgy ítéljük meg, hogy a kirendelések során tapasztalt egyes eljárásjogi hibák egyedi eljárásjogi hibák voltak, amelyek elkerülése érdekében a pedagógiai

szakszolgálati intézményeket írásban tájékoztattuk (az Ön által elfogadott, 2) d) kezdeményezésre tett intézkedésünk). Ugyanakkor tiszteletben tartva álláspontját, megfontoljuk az említett két jogszabály módosítását a szakértői vélemény kérése – kirendelés, szakértői vélemény – szaktanácsadó fogalompárok pontosítása érdekében. Jelen pillanatban a Rendelet (más okból történő) módosítása ugyan zajlik, de már kihirdetés előtti szakaszban van, a Korm. rendelet pedig jelenleg nem áll módosítás alatt. Mivel a fenti kérdésben a Korm. rendelet és a Rendelet szabályait egy időben kell módosítani, kezdeményezését a megfelelő jogalkotási időben ismét napirendre vesszük.

- 1) b) A jogi szabályozás felülvizsgálatával és szükség szerinti módosításával biztosítsa, hogy a tankötelezettség megkezdését akadályozó, ellehetetlenítő változás esetén a felmentési kérelem a megállapított határidőn túl is benyújtható lehessen.

Ha egy gyermek az iskolakészültséget, a tankötelezettség teljesítéséhez szükséges fejlettséget elérte, nem válik utóbb „iskolakészületlenné”, más akadályozó tényezők léphetnek fel. Ezek lehetnek családi-környezeti okok (pl. külföldre költözés, gyakori tartózkodásihely-változás, „vándorló” életvitel), vagy egészségügyi okok (pl. tartós gyógykezelés). Ezek azonban nem lehetetlenítik el a tankötelezettség teljesítését, hanem a megszokott módon történő teljesítést akadályozzák. Ezen túlmenően – ahogyan megelőző levelünkben jeleztük – ezek nem csupán a tankötelezettség megkezdése, hanem a tankötelezettség teljesítése során bármikor (felsőbb évfolyamokon is) beállhatnak. Ezek olyan tényezők, amelyek esetében nem valamiféle „halasztás” vagy „felmentés” vezet eredményre, hanem a jelenlegi jogszabályokban is körülhatárolt jogintézmények, az egyéni munkarendre vonatkozó szabályok vagy a tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek, tanulók ellátásának szabályai. Az egyéni munkarend esetében a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. Van tehát lehetőség ez esetben a későbbi „státuszváltásra”. A tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek, tanulók ellátása határidőkhöz nem kötött, jelenleg is végzi több mint 500 köznevelési intézmény. A közelmúltban történt meg ezen ellátás jogi szabályozásának harmonizációja, a részletes szabályok kihirdetés alatt állnak és jelenleg készül a hozzá kapcsolódó Irányelv is (mely az ellátás szakmai, módszertani dokumentuma). Ezen ellátás határidőkhöz nem kötött.

Megelőző levelünkben megemlítettük, hogy még ha nem is menthető fel már a gyermek, és el kell kezdenie tankötelezettsége teljesítését, akkor is számos lehetőség van az egyéni megsegítésére. Levelünkben valóban csak a sajátos nevelési igényű gyermekekre, tanulókra tértünk ki részletesen.

Ha a gyermek, tanuló nem sajátos nevelési igényű, de beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor fejlesztő pedagógiai ellátásban kell részesíteni. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 27. § (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy általános iskola és a középfokú iskola köteles megszervezni a tanuló heti kötelező óraszámát és az osztályok engedélyezett heti időkeret-különbözete terhére a tehetség kibontakoztatására, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók számára, továbbá az első–negyedik évfolyamra járó tanulók eredményes felkészítésére szolgáló, differenciált fejlesztést biztosító egy-három fős foglalkozásokat. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók számára szervezett fejlesztő pedagógiai ellátás keretében a tanuló tantárgyi felzárkóztatását a nevelő-oktató munka szakaszának, illetve a tantárgynak megfelelő szakképzettségű pedagógus, készségfejlesztését pedig fejlesztő pedagógus végzi. Ezen kívül a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján még az alábbi típusú kedvezményekben is részesülhet: hosszabb felkészülési idő, hosszabb feladatmegoldási idő, segédeszköz használat, írásbeli vagy szóbeli számonkérés preferálása vagy kizárása. Amennyiben a gyermek, tanuló nem sajátos nevelési igényű és nem küzd beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel sem, még abban az esetben is jogosult a pedagógiai szakszolgálat fejlesztéseire, melyek – főszabály szerint – önkéntesen vehetőek igénybe. Ezek közé tartozik például a logopédiai ellátás és a nevelési tanácsadás keretében nyújtott fejlesztés is. A pedagógiai szakszolgálat köteles ellátni minden gyermeket, tanulót, aki a működési körzetében lakik, vagy részesül intézményi ellátásban.

A gyámhatóság lehetséges bevonódása az eljárásba csupán lehetőség és nem kötelezettség. A szabályozás csupán csak annak a lehetőségét teremti meg, hogy adott esetben a gyámhatóság – ha a gyermek, a család vonatkozásában megfelelő információkkal rendelkezik – is kezdeményezhesse szülői kérelem hiányában a gyermek tankötelezettsége megkezdésének halasztását.

2) b) Indítson átfogó felmérést a 2020/2021-es tanév első osztályosaival kapcsolatos iskolai tapasztalatok monitorozására a következők szerint:

ba) vizsgálja meg, hogy a megnövekedett gyermeklétszám miként befolyásolta az induló első osztályok osztálylétszámát, különösen ott, ahol az osztálylétszámok az előző tanévekben is maximális mértékben telítettek voltak,

bb) tekintse át, hogy az elsőosztályosok tanulmányi kötelezettségüknek milyen eredménnyel tettek eleget a korábbi évekhez viszonyítva,

bc) vizsgálja meg, hogy az iskolák tapasztaltak-e a tanulók iskolai beilleszkedésével kapcsolatosan többletfeladatokat, ha igen, akkor ezeket hogyan biztosították,

bd) a felmérés eredményeiről, a megtett intézkedésekről adjon részletes tájékoztatást.

Ahogy megelőző levelünkben jeleztük, a kezdeményezés végrehajtásához szükséges kutatást és adatszolgáltatást az Oktatási Hivatal és a Klebelsberg Központ elvégezte, az eredményeket Önnek részletesen bemutattuk. Ön válaszában kifejezett egyetértést vagy egyet nem értést nem fogalmazott meg, de rizikótényezőkként kiemelte, hogy

- csökkent azon intézmények száma, ahol az első évfolyamos tanulók teljesítménye emelkedett, vagy stagnált, egyben növekedett azon intézményeké, ahol az első évfolyamos tanulók teljesítménye romlott,
- 1,7-szeresére emelkedett a szülői kérésre kért évismétlések száma.

Megértjük aggályait ezen adatokkal kapcsolatban, de ismételten ki kell hangsúlyoznunk, hogy az adatok

- az évfolyamismétlés szülői kérésének okát nem mutatják, csupán a tényét,
- a teljesítmény romlásának vagy javulásának mértékét nem mutatják, csak a tényét.

Azt is ismét kiemeljük, hogy a vizsgált időszak nagyrészt egybeesett a COVID-19 pandémiás időszakkal, mely a pedagógiai munka, az oktatási folyamatok és a szülői reakciók (például a szülői kérésre történő évfolyamismétlés) egészét is jelentősen befolyásolta, emellett a hat éves kori iskolakezdéssel kapcsolatban számos téves információ vagy mesterségesen generált tényező is hathatott a szülőkre. Természetesen mind a kedvezőtlen, mind a kedvező adatok mögött számos ok és indok húzódik/húzódhat meg. Az, hogy az össz-tanulólétszám emelkedésével emelkedik a sajátos nevelési igényű, illetve beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók száma is, természetes folyamat. A sajátos nevelési igényű, illetve beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók arányának alakulása az, ami mutatja a valódi változást, ott pedig az látható, hogy

- a sajátos nevelési igényű tanulók aránya az első évfolyamos tanulók közt 6,23%-ról 5,94%-ra csökkent,
- a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók aránya az első évfolyamos tanulók közt 5,48%-ról 4,83%-ra csökkent.

A tankerületi központok, intézmények által megvalósított pluszfejlesztéseket, intézkedéseket, programokat részletesen bemutattuk.

Végezetül szeretném felhívni a figyelmet egy, a médiában gyakran megjelent (és a köztudatba így sajnálatosan átkerülő) téves információra. Az iskolakezdéssel kapcsolatos jelenlegi szabályozás nem egy „több évtizede jól működő” gyakorlatot annullált. 1985 és 2012 közt a jelenlegi szabályozással szinte

teljes egészében megegyező szabályrendszer volt életben, amellyel kapcsolatban sem a szülők, sem a pedagógusok nem jeleztek problémát. Csupán az utolsó nyolc évben (2012-2020 közt) élt az a szabály, amely még további egy évvel „kitolta” a tankötelezettség megkezdését, és amely már komoly szakmai aggályokat vetett fel. Az alábbi bemutatásban

- a főszabályokat mutatjuk be, azaz nem térünk ki a szülői kérésre a meghatározott életkornál fiatalabb gyermekek iskolakezdésére,
- használjuk a köznyelvben ismert „évvesztes” fogalmat azon gyermekekre, akik az adott hatályos jogszabályban jelzett határnap után születtek, azaz eleve csak a következő tanévben váltak tankötelezetté:

1985. szeptember 1. – 1993. augusztus 31.

A tankötelezettség megkezdése felmentés nélkül:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 6 év 3 hónap – 6 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 6 év 8 hónap – 7 év 3 hónap.

A tankötelezettség megkezdése felmentéssel:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 7 év 3 hónap – 7 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 7 év 8 hónap – 8 év 3 hónap.

Vonatkozó jogszabályok, jogszabályhelyek:

- az oktatásról szóló 1985. évi I. törvény 50-51. §,
- a tankötelezettségről szóló 6/1986. (VI. 26.) MM rendelet 1. §,
- a nevelési tanácsadókról szóló 20/1987. (IX. 8.) MM rendelet 2. §,
- a testi, az érzékszervi, az értelmi és a beszéd fogyatékos gyermekek óvodai nevelésével, valamint iskolai nevelésével, oktatásával kapcsolatos eljárásokról szóló 15/1988. (VIII. 1.) MM rendelet 19.§ és 2. melléklet.

1993. szeptember 1. – 2003. augusztus 31.

A tankötelezettség megkezdése felmentés nélkül:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 6 év 3 hónap – 6 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 6 év 8 hónap – 7 év 3 hónap.

A tankötelezettség megkezdése felmentéssel:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 7 év 3 hónap – 7 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 7 év 8 hónap – 8 év 3 hónap.

Vonatkozó jogszabályok, jogszabályhelyek:

- a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 6. §,
- a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 15. §,
- a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 16. § és 3. melléklet.

2003. szeptember 1. – 2012. augusztus 31.

A tankötelezettség megkezdése felmentés nélkül:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 6 év 3 hónap – 6 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 6 év 8 hónap – 7 év 3 hónap.

A tankötelezettség megkezdése felmentéssel:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 7 év 3 hónap – 7 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 7 év 8 hónap – 8 év.

(Elviekben 8 év 3 hónap, de a jogszabály korlátozó szabálya miatt ténylegesen legkésőbb 8 év, a felmenthetősége már korlátozott volt, 24. § (5) bekezdése értelmében: *„Abban az évben, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti, akkor kezdhet újabb nevelési évet az óvodában, ha augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában.”*).

Vonatkozó jogszabályok, jogszabályhelyek:

- a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 6. §, 24. §,
- a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 15. §,
- a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 16. § és 3. melléklet,
- a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 20. §.

Mint látható, ezt megelőzően a jelenlegi szabályozással szinte teljesen megegyező szabályok voltak érvényben, csupán a 2012-2020 közti időszakban volt egy jelentősebben kitolt életkori határ az alábbiak szerint:

A tankötelezettség megkezdése felmentés nélkül:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 6 év – 6 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 6 év 8 hónap – 7 év.

A tankötelezettség megkezdése első felmentéssel:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 7 év – 7 év 8 hónap.
- Ha a gyermek „évvesztes”: 7 év 8 hónap – 8 év.

A tankötelezettség megkezdése második felmentéssel:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: **8 év – 8 év 8 hónap.**
- Ha a gyermek „évvesztes”: **8 év 8 hónap – 9 év.**

A jelenlegi szabályok az ezt megelőzően alkalmazott szabályokat állították vissza az alábbiak szerint:

A tankötelezettség megkezdése felmentés nélkül:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 6 év – 6 év 8 hónap
- Ha a gyermek „évvesztes”: 6 év 8 hónap – 7 év

A tankötelezettség megkezdése felmentéssel:

- Ha a gyermek nem „évvesztes”: 7 év – 7 év 8 hónap
- Ha a gyermek „évvesztes”: 7 év 8 hónap – 8 év

Továbbra is van lehetőség a felmentés alkalmazására, ahogyan azt ezt megelőző évtizedekben is. Csupán csak a második, szakmailag nehezen alátámasztható felmentésre (mely akár kilenc éves korig is óvodában tarthatta a gyermekeket) nincs a továbbiakban lehetőség. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 45. §-ába ugyanakkor egy új garanciális elemet is beépítettünk, a jelzett § a következő bekezdéssel egészült ki:

„(2a) Ha a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig

óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozásokat biztosít.”

A módosítás nemcsak a sajátos nevelési igényű, hanem a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekekre is irányul. Ha a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, a szakértői bizottság a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet szabályai szerint rendelkezik szakértői véleményében a fejlesztendő területekről, szükséges szakemberről és javaslatot tesz a fejlesztés időkeretére. A módosítás a jelenlegi fejlesztéseket egészíti ki – a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló – célzott foglalkozásokkal, melyeket a fent jelzett fejlesztéseken túl kell megvalósítani az óvodai nevelés időkeretébe ágyazottan, azaz a garanciarendszer megszervezése az óvodai nevelés során megvalósuló fejlesztés intenzitásának és hatékonyságának javításával valósul meg.

Budapest, 2021.08.30.

Üdvözlettel:

Zoltán
Dr. Maruzsa Zoltán

köznevelésért felelős államtitkár